

УДК 398.83(=161.2):821.161.2'-193.5.09
DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/59-3-20>

Катерина ТРАЧУК,
orcid.org/0000-0002-0057-4464
здобувачка ступеня доктора філософії кафедри теорії
і методики української та світової літератури
Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка
(Тернопіль, Україна) *k.trachuk@tnpu.edu.ua*

КОНЦЕПТ «БАГАТСТВО» В УКРАЇНСЬКІЙ ВЕСІЛЬНІЙ ОБРЯДОВОСТІ

У статті розглядається, як концепт «багатство» реалізується у весільній обрядовості. Актуальність дослідження полягає у тому, що особливості функціонування концепту «багатство» у весільній обрядовості не було досліджено. Проаналізовано збірки етнографічного матеріалу, в яких зібрано пісенні тексти, здійснено опис обрядів, символів, атрибутів традиційного весілля. Досліджено знаковий двотомник *Весілля: у 2-х кн.* (упор. Шубравська М. М.). Визначено важливість обрядово-символічного значення українського весілля, виділено найвагоміше символічне та магічне значення весільного обряду – забезпечення багатства молодій парі у майбутньому.

Актуальність дослідження полягає у тому, що особливості функціонування концепту «багатство» у весільній обрядовості не було досліджено.

У статті досліджено, яких саме додаткових значень набуває концепт «багатство» у весільній обрядовості, та за допомогою яких вербальних, атрибутивних та акціональних форм він втілюється.

Концептуальний метод аналізу використовують у своїх дослідженнях лінгвісти, однак, інтеграція наук дає можливість використовувати лінгвістичні підходи і фольклористам. Такий метод давно усталений та практикується багатьма дослідниками-фольклористами.

Проаналізовано теоретичну базу концептуального аналізу, алгоритми, згідно з якими доцільно досліджувати концепти, визначено термін «концептуальне поле», що дає можливість більш точно розуміти метод аналізу концепту «багатство» та форми його реалізації.

У результаті аналізу, ми встановили, що концептуальне поле поняття «багатство» у весільному обряді формують лексеми добробут, заможність, плідність, достаток. Виявили, що для втілення цього концепту обрядове дійство знаходить атрибутивні форми вираження – хліб (коровай, калач), зерно (овес, жито), гроші (монети, паперові гроші) та акціональні форми вираження – садіння на кожух, викуп (тіста на коровай, молодої), обсищення молодих (зерном, грошима).

Ключові слова: фольклор, концепт, весільна обрядовість, багатство, плідність, хліб, зерно, гроші.

Kateryna TRACHUK,
orcid.org/0000-0002-0057-4464
Master of Philology,
Doctor of Philosophy degree at the Department of Theory
and Methodology of Ukrainian and World Literature
Volodymyr Hnatiuk National Pedagogical University of Ternopil
(Ternopil, Ukraine) *k.trachuk@tnpu.edu.ua*

THE CONCEPT OF “WEALTH” IN THE UKRAINIAN WEDDING RITUALITY

The article deals with the realization of concept «wealth» in wedding ritual. We have analyzed the collections of ethnographic material in which are described song texts, the rites, symbols, attributes of a traditional wedding. Explored the iconic two-volume *Wedding: in 2 books* (compiler Shubravska M. M.) Determined the importance of the ritual and symbolic significance of the Ukrainian wedding, the most significant symbolic and magical meaning of the wedding ceremony is highlighted – ensuring the wealth of the young couple in the future.

The relevance of the research lies in the fact that the peculiarities of the functioning of the concept of «wealth» in the wedding ritual has not been investigated yet.

The article explores exactly what additional meanings the concept of «wealth» acquires in wedding ritualism, and with the help of which verbal, attributive and actional forms it is embodied.

The conceptual method of analysis is used in their research by linguists, however, the integration of sciences gives folklorists the opportunity to use linguistic approaches. This method has long been established and practiced by many folklore researchers.

We have analyzed the theoretical basis of conceptual analysis, defined the algorithms according to which it is advisable to investigate concepts by the term “conceptual field”, which makes it possible to more accurately understand the method of analyzing the concept of “wealth” and the forms of its implementation.

As a result of the analysis, we have established that the conceptual field of the concept of «wealth» in the wedding ceremony is formed by the lexemes of well-being, wealth, fruitfulness, prosperity. It has been concluded, that implementation of this concept, the ritual action finds attributive forms of expression – bread (korovai, kalatch), grain (oats, rye), money (coins, paper money) and actional forms of expression – seating on a sheepskin coat, repurchase (dough on a loaf, bride), sprinkling young (grain, money).

Key words: *folklore, concept, wedding rituality, wealth, prolificacy, bread, grain, money*

Постановка проблеми. Українська фольклорна традиція багата та різноманітна. Однак чи не найбільшою кульмінацією обрядового життя традиційної української спільноти було святкування весілля. Перші згадки про українську весільну обрядовість сягають XI століття, зокрема українські весільні звичаї та обряди описані у літописах (Літопис руський, 1989: 8-9, 36). А от перші записи українського весілля належать Йосипу Лозинському. Ознайомитися з ним ми можемо у збірці «Українське весілля», яке перевидане у 1992 р. (Лозинський, 1992). Рукопис же мав назву «Руское весіле», датований 1853 р. Автор зібрав не лише пісенні тексти, а й обширну етнографічну інформацію: описав обряди, символи, атрибутику традиційного весілля. Матеріал був зібраний за власними спостереженнями, або ж записаний від місцевих людей, котрі часто були учасниками таких дійств.

У своїй збірці «Народні українські пісні» («Народные южнорусские песни», 1854) А. Метлинський подав значну кількість пісенного весільного фольклору, згрупувавши його не за територіальним, а за функціональним принципом (за етапами весілля) (Метлинский, 1854). Цікаві записи є у спадщині В. Гнатюка, якого Іван Франко назвав «феноменально щасливим збирачем». Дослідник описав весільний обряд у селах Мшанці та Крестурі (Лозинський, 1992). До числа авторів видатних збірок в історії української фольклористики й етнології належать також П. Чубинський та Я. Головацький. Їхні записи охоплюють весільну обрядовість на матеріалах Галичини, Буковини та Закарпаття (Чубинський, 1877). До найпомітніших публікацій обрядових матеріалів українського весілля та спостережень про них належить знаковий для дослідників двотомник Весілля: у 2-х кн. (Шубравська, 1970), який містить записи як давніх матеріалів, так і записів, зроблених у середині ХХ століття. Г. Калиновський у цьому двотомнику описує найдавніші згадки весільної обрядовості (1777 р.) (Шубравська, 1970). І. Червінський у праці «Сватання, весілля і родини у люду руського на Русі Червоній, описане мешканцем цього краю» (1805) (Шубравська, 1970), описав три етапи весільної обрядовості (сватання, заручини, весілля), використання жартів та ігор.

Аналіз досліджень. Дослідженням весільної обрядовості, яким займалися етнологи, фольклористи, історики, культурологи, має обширну бібліографію: Валентина Борисенко, Роман Кирчів, Світлана Козяр, Оксана Косміна, Олександр Курочкін, Оксана Лабашук, Ірина Несен, Валентина Телеуца та інші.

Для нашого дослідження важливим обрядово-символічне значення українського весілля. Дослідженням магічного та символічного значення обрядів в родинному циклі займалась О. Лабашук (Лабашук, 2004). Весільний обряд мав ствердити перехід юнака та дівчини від групи неодружених до групи одружених, забезпечити продовження роду тощо. Одним із найвагоміших символічних тай магічних значень весільного обряду є забезпечення багатства молодій парі у майбутньому. Дослідити, яких саме додаткових значень набуває концепт «багатство» у весільній обрядовості, та за допомогою яких вербальних, атрибутивних та акціональних форм він втілюється, є метою статті.

Виклад основного матеріалу дослідження. Сучасна наука дедалі більше зазнає інтеграції та взаємодії. Зв'язок наук зумовлений продуктивністю використання методів суміжних дисциплін, спільним матеріалом дослідження тощо. Для нашої роботи виявилось продуктивним використання лінгвістичного терміну «концепт» для інтерпретації фольклорних явищ. Зазначимо лінгвістичні підходи, які є суголосними нашим міркуванням. Еліна Розвод у своїй статті, визначає метод концептуального аналізу як провідного в дослідженні концепту (Розвод, 2017). Жанна Краснобаєва-Чорна пропонує алгоритм, згідно з яким доцільно досліджувати концепти (Краснобаєва-Чорна, 2009). Алла Кошова у статті «Концептуальний аналіз: перспективи і переваги при вивченні художнього тексту» вказує, що «поєднання різних методик аналізу концепту припускає їхню інтеграцію в єдиному методі дослідження – концептуальному аналізі, який повною мірою задовільняє потреби опису концептів» (Кошова, 2013: 125).

Досліджуючи концепт «багатство» в весільній обрядовості, вважаємо доцільним звернути увагу на детермінацію поняття «концептуальне поле». Анжела Агапій, Валентина Ковальчук, Ольга Лех

у своєму дослідженні вказують, що «концепти не функціонують ізольовано, вони вступають у різноманітні взаємовідношення один з одним, утворюючи концептуальні угруповання, що організовані особливим чином і які прийнято називати концептуальними полями» (Агапій, 2021: 5). Л. Шевченко розглядає концептуальне поле, як «концептуальн(і) ознак(и) (компонентів, смислів), які формують один з аспектів концептуального змісту; вони згруповані навколо ключового слова» (Шевченко, 2016: 178).

Традиційне українське весілля можна поділити на три етапи: передвесільна частина, власне весільний цикл та післявесільний (Черленяк, 2020: 100). Кожен етап наділений своїми обрядами та звичаями.

Розпочинається весільний обряд із сватання. За давніми віруваннями, важливим було використання кожуха у всьому процесі весільного обряду. Обов'язковим було посадити старосту, молодого то молоду на кожух *«І наперед сьїдат староста, коло нього молодий і молода на кожух або сьїрак.»* (Вовк, 1908: 4 (7)). Після позитивного сватання відбувались заручини. Обов'язковим елементом був кожух, вивернутий назовні, що пов'язували із майбутнім багатством молодих: *«Хто волохатий, той буде багатий»* (Потебня, 1860: 69).

Під час заручин зустрічаємо такий обряд, як посад молодих на кожух з хлібом та сіллю: *«Батько нареченої дарує молодим хліб, складений з двох буханців, а також снопи жита. Молоді під час благословення тримаються за одну хустку, потім за цю хустку староста веде їх на посад, тобто заводив за світ у парі»* (Пилипак, 2015: 29).

Ще одним передвесільним звичаєм напередодні запрошення на весілля є вінкоплетення. У вінок нареченій вплітали різнокольорові стрічки, що символізували багатство: *Обов'язково запрошувала у віночку, який плели на вінкоплетинах, до якого чіпляли багато різнокольорових стрічок «лент».* *Намагались чіпляти якнайбільше стрічок, оскільки за віруваннями вони асоціювалися з багатством: «ленти – багатство!»* (Пилипак, 2015: 35).

На Закарпатті поширеним було одягання нареченою на вінчання «гуглі» або ж «гуні» (вовняна безрукавка), що була наділена магичною силою, мала забезпечити молодим багатство та достаток (Черленяк, 2020: 126).

Після вінчання в церкві молодих зустрічала мати, покривши голову вивернутим кожухом (Шубравська, 1970: 78), що означає побажання молодій сім'ї гарного врожаю: *«Щоб овес родив такий густий, як вовна на кожусі.»* (Шубравська, 1970: 78).

Завершальним етапом весільного обряду було покривання хусткою дівчини. Мати, одягнена у вивернутий кожух, зустрічає молодят, в цей час співають пісню, в якій знаходимо такі слова: *«Переверни кожущину, Привітай си дитину. Який кожух волохатий, Такий твій зять багатий»* (Костюк, 2011: 268).

Бачимо, що кожух – це атрибутивна форма вираження концепту «багатство», оскільки зустрічається впродовж всіх етапів весільного обряду, і несе в собі магичне значення – забезпечення багатства молодій сім'ї.

До атрибутивних форм вираження концепту можемо також віднести хліб, монети, гроші та зерно (овес, жито). Вони часто виступають як обрядові еквіваленти: їхнє використання у весільному дійстві залежить від регіональної традиції. Яскравим атрибутом українського весілля є гільце – гілка листяного дерева, чи сосни, яка відіграла роль весільного дерева. Прикрашали його паперовими грошиками, колосками пшениці, жита. Під час вінкоплетення до гільця кріпили монету, як символ багатства (Орел, 2000: 119).

Традиційним для українського весілля є обряд випікання короваю. Хліб в українській традиції завжди є символом добробуту та багатства (Енциклопедичний словник, 2015: 831).

Знаходимо згадку про хліб (колач) у Етнографічному збірнику:

«Так бисьте богаті,

Як вам гулі косматі.

Позивай, Маріко, крізь колач,

Який твій Василько богач.» (Грушевський, 1896: 16(2))

Його спорідненим символом на весіллі є коровай – «символізував гідність, достаток» (Енциклопедичний словник, 2015: 832). Під час замішування тіста на коровай підсипали монети, клали копійки зверху на вже випечений коровай, або ж клали парну кількість під квітку, яку формували з тіста (Йовенко, Терещенко, 2022: 880), щоб в молодій парі був достаток.

У сучасних дослідженнях знаходимо записи процесу випікання короваю. Щоб забезпечити гарний урожай та достаток молодій парі, коровайниці співали пісні:

«А ми на тік воду носили

І Бога просили

Подай Боже добреє літо,

Щоб уродило жито

На соломі соломистеє

На колосся колосистеє,

Щоб (ім'я) мати

Дождала жито жати

*А батько косить
І Бога просити»* (Йовенко, Терещенко, 2022: 879-880).

*«Як ми коровай місили,
Господа Бога просили,
Ой, дай нам, Боже, мокреє літо,
Щоб нам родило жито,
Щоб нам родила пшениця,
Щоб приїхала сестриця,
З чужого села, з чужого краю,
До нашого короваю.
Ой, щоб нам вродив ще й овес,
Щоб з'їхався рід увесь
З чужого села, з чужого краю
До нашого короваю»* (Йовенко, Терещенко, 2022: 880).

Випікання короваю також може супроводжуватись процесом гри – дружба міг викрасти тісто на коровай, за що коровайниці мали заплатити йому викуп грішми (Йовенко, Терещенко, 2022: 883).

Забезпечити достаток молодій парі можна було і під час заплітання коси дівчини перед одяганням віночка. Зазвичай це дійство виконував брат нареченої, вплітаючи у косу гроші на достаток (Шубравська, 1970: 22).

Цікавим є обряд викупу молодої. Нареченого не впускають до молодої, допоки не «купить» її.

*«Да не муляй очима;
Заглянь у кишень,
Вийми грошей жменю, клади на тарілку
За хорошу дівку»* (Шубравська, 1970: 118).

Обряд міг тривати довго, оскільки сторона молодої цінити свій «товар»:

*«Казали люде: зять багач,
Що має грошей повен міх,
А він поклав на тарілку,
Як на сміх, копійку»* (Шубравська, 1970: 194).

Якщо ж у нареченої був брат, «продаж» нареченої належав йому:

*«Рубай, братчику, рубай, за гріш сестричку
не дай:*

*Не рік, не два єї годував, та й не три-с одівав.
(Рубай, братчику, рубай), за гріш сестрицю не
продай.*

*Хто нам червоним брязне, тот собі дівку
озьме»* (Шубравська, 1970: 26).

Важливим обрядовим дійством було обси-пання зерном. Зерно (овес) використовували матері під час виходу молодого з рідного дому до молодої з метою забезпечити достаток його сім'ї: *«сип мене, матюно, овесцем, Щоб сей овес рясен був.»* (Борисенко, 1988: 115).

Під час зустрічі молодого спостерігається такий обряд, як посівання молодого зерном (вівсом, житом) та монетами:

*«Сію жито перед обідом,
Щоб були завше з хлібом.
Ще й кидаю гроші,
Щоб життя було хороше»* (Орел, 2000: 208).

Післяшлюбний обряд – танці з молодою, також супроводжувались своєрідною «оплатою». Важливу роль в цьому обряді відігравали старости: *«Сатроста вигукує: «Чия молода?» Хто-небудь з хлопців, що вишикувалися в ряд, на це отзивається: «Моя молода». Далі підходить до старости, кладе йому на тарілку гроші і танцює з молодою.»* (Шубравська, 1970: 24).

З магічним хлібом також пов'язаний обряд розрізання короваю. Кожен, хто отримав шматок – повинен дати за те копійки на багатство молодої пари (Шубравська, 1970: 72), а близькі родичі обдаровували молодих подарунками (худобою, землею тощо) (Войтюк, 2004: 111).

Висновки. Таким чином, досліджуваний матеріал дозволяє побачити, що концепт «багатство» у весільному обряді набуває значень: добробут, заможність, плідність, достаток. Обрядове дійство знаходить різні форми вираження, для втілення цього концепту: обрядові пісні, благоповажання, примовки; атрибутивними формами – хліб (коровай, калач), зерно (овес, жито), гроші (монети, паперові гроші). З акціональних форм вираження можемо виділити садіння на кожух, викуп (тіста на коровай, молодої), обси-пання молодих.

Дослідження форм вираження концепту «багатство» в українському обрядовому фольклорі є перспективним напрямком сучасної української фольклористики.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Агапій А., Ковальчук В., Лех О. Концептуальне поле „glück“ у німецькомовному дискурсі. Науковий вісник Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича. Германська філологія. № 833, 2021. С. 3–12.
2. Борисенко В. Весільні звичаї та обряди на Україні: Історико-етнографічне дослідження. АН УРСР. Ін-т мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Т. Рильського; відп. ред. М. М. Пазяк. К. : Наук, думка, 1988. 192 с.: іл.
3. Весілля: у 2-х кн. / Упор. Шубравська М.М. (тексти, примітки), Правдюк О.А. (нотний матеріал). К., 1970. 454 с. і 480 с., нот.
4. Войтюк Л. Коровайний обряд на Поліссі. Народна творчість та етнографія. 2004. № 3. С. 107–112.

5. Енциклопедичний словник символів культури України. За заг. ред. В.П. Коцура, О.І. Потапенка, В.В. Куйбіди. 5-е вид. Корсунь-Шевченківський: ФОП Гаврищенко В.М., 2015. 912 с.
6. Етнографічний збірник. Видає Наукове товариство імені Шевченка. Під редакцією М. Грушевського. Львів, 1896. Том 2.
7. Йовенко Л., Терешко І. Обряд випікання весільного короваю: часо-просторовий вимір (за матеріалами історичної Уманщини). Народознавчі зошити. 2022. № 4 (166). С. 876–884.
8. Костюк Л. Весільна звичаєвість Галичини другої половини ХХ – початку ХХІ століття. Україна – Європа – Світ. 2011. Вип. 8. С. 264–271.
9. Коцова О. Концептуальний аналіз : перспективи і переваги при вивченні художнього тексту. Ученые записки Таврического национального университета им. В. И. Вернадского. Филология. Социальные коммуникации. Симферополь, 2013. Т. 26 (65). № 1. С. 122–126.
10. Краснобаєва-Чорна, Ж Концептуальний аналіз як метод концептивістики (на матеріалі концепту ЖИТТЯ в українській фраземіці. Українська мова. 2009. № 1. С. 41–52.
11. Лабашук О. В. Українська примовка: структура, побутування, функції : Моногр. Т. : Підруч. і посіб., 2004. 154 с.
12. Літопис руський. Київ: Дніпро, 1989. XIV, 590, [1] с., [3] арк. іл. : іл. (Давньоруські та давні українські літописи).
13. Лозинський Й. Українське весілля. Київ: Наукова думка, 1992. 175 с.
14. Матеріали до українсько-руської етнології : [в 22 т.] . НТШ у Львові, Етногр. коміс. ; за ред. Хв. Вовка. Львів : З друк. НТШ, 1899–1929. Т. 10. 1908. 152 с.
15. Метлинский А. Народные южнорусские песни. Сборник. Киев: Университетская типография, 1854. 474 с.
16. Пилипак М. Українське весілля Східного Поділля середини ХХ – початку ХХІ століття : монографія. Київ : 2015. 209 с. : карти, фот.
17. Потєбня А. О мифическом значении некоторых обрядов и поверий. Х., 1860. 155 с.
18. Розвод Е. Концептуальний аналіз як стрижневий метод дослідження концепту Науковий вісник Східноєвропейського національного університету імені Лесі Українки, № 3 (2017): С. 61–67.
19. Труды Этнографическо-статистической экспедиции в Западно-Русский край, снаряженной Императорским русским географическим обществом: Юго-Западный отдел. Материалы и исследования, собранные д.-чл. П. П. Чубинским. Санкт-Петербург, 1877. Т. 4 : Обряды: родини, крестини, свадьба, похорони / издан под наблюдением д.-чл. Н. И. Костомарова. 713 с.
20. Українська родина: родинний і громадський побут. упоряд. Л. Орел, ред. О. Веремійчик. Київ: Вид-во ім. Олени Теліги, 2000. 422 с.: іл.
21. Черленяк І. Традиційна сімейна обрядовість українців Закарпаття кінця ХІХ – першої половини ХХ століття. Дис. на зд. Н. с. канд. іст. н. (д. філос.) за спец. 07.00.05 «Етнологія». Інститут українознавства ім. І. Крип'якевича НАН України, Інститут народознавства НАН України, Львів, 2020. 320 с.
22. Шевченко Л. Концептуальний простір тексту Нового Завіту. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2016. Vol. IV. Рр. 173–181.

REFERENCES

1. Ahapii A., Kovalchuk V., Lekh O. Kontseptualne pole „glück“ u nimetskomovnomu dyskursi. [The conceptual field „glück“ in the German language discourse] *Naukovyi visnyk Chernivetskoho natsionalnoho universytetu imeni Yuriiia Fedkovycha. Hermanska filolohiia*. № 833, 2021. S. 3–12. [in Ukrainian]
2. Borysenko V. Vesilni zvychai ta obriady na Ukraini: Istoryko-etnografichne doslidzhennia. [Wedding traditions and rites in Ukraine: Historical and ethnographic study] *AN URSR. In-t mystetstvoznavstva, folkloru ta etnografii im. M. T. Rylskoho; vidp. red. M. M. Paziak. K. : Nauk, dumka, 1988. 192 s.: il.* [in Ukrainian]
3. Vesillia: u 2-kh kn. [Wedding: in 2 books]. Upor. Shubravska M.M. (teksty, prymitky), Pravdiuk O.A. (notnyi material). K., 1970. 454 s. i 480 s., not. [in Ukrainian]
4. Voitiuk L. Korovainyi obriad na Polissi [Korovai ritual in Polissia]. *Narodna tvorchist ta etnografiia*. 2004. № 3. С. 107–112. [in Ukrainian]
5. Entsyklopedychnyi slovnyk symvoliv kultury Ukrainy [Encyclopedic dictionary of Ukrainian cultural symbols]. Za zah. red. V. P. Kotsura, O. I. Potapenko, V. V. Kuibidy. 5-e vyd. Korsun-Shevchenkivskyyi: FOP Havryshenko V.M., 2015. 912 s. [in Ukrainian]
6. Etnografichnyi zbirnyk [Ethnographic collection]. Vydaie Naukove tovarystvo imeni Shevchenka. Pid redaktsiieiu M. Hrushevskoho. Lviv, 1896. Tom 2. [in Ukrainian]
7. Iovenko L., Tereshko I. Obriad vypikannia vesilnoho korovaiu: chaso-prostorovi vymir (za materialamy istorychnoi Umanshchyny) [The rite of baking a wedding korovai: spatial-temporal dimension (based on the materials of historical uman region)]. *Narodознавчі зошити*. 2022. № 4 (166). S. 876–884. [in Ukrainian]
8. Kostiuk L. Vesilna zvychaievist Halychyny druhoi polovyny ХХ – pochatku ХХІ stolittia [Wedding ordinariness of Galychyna second halves ХХ – to beginning of ХХІ age]. *Україна-Ієвропа-Світ*. 2011. Vyp. 8. S. 264–271. [in Ukrainian]
9. Koshchova O. Kontseptualnyi analiz : perspektvyv i perevahy pry vuvchenni khudozhnoho tekstu [Conceptual analysis: prospects and benefits while analyzing of the literary text]. *Ученые запыскы Tavrycheskoho natsyonalnoho unyversyteta ym. V. Y. Vernadskoho. Fylolohyia. Sotsyalnye kommunykatsyy. Symferopol*, 2013. Т. 26 (65). № 1. S. 122–126. [in Ukrainian]

10. Krasnobaieva-Chorna, Zh Kontseptualnyi analiz yak metod kontseptyvistyky (na materialy kontseptu ZhYTTIa v ukrainskii frazemitsi) [The conceptual analysis as the method of conceptive science (on material of the concept LIFE in the Ukrainian phraseology)]. *Ukrainska mova*. 2009. № 1. S. 41–52. [in Ukrainian]
11. Labashchuk O. V. *Ukrainska prymovka: struktura, pobutuvannia, funktsii* [Ukrainian proverb: structure, everyday life, functions]. Monohr. T. : Pidruch. i posib., 2004. 154 s. [in Ukrainian]
12. *Litopys ruskyi* [Russian Chronicle]. Kyiv: Dnipro, 1989. KhIV, 590, [1] s., [3] ark. il. : il. – (Davroruski ta davni ukrainski litopysy). [in Ukrainian]
13. Lozynskiy Y. *Ukrainske vesillia* [Ukrainian wedding]. Kyiv: Naukova dumka, 1992. 175 s. [in Ukrainian]
14. *Materialy do ukrainsko-ruskoi etnologii* : [v 22 t.] [Materials for Ukrainian-Russian ethnology]. NTSh u Lvovi, Etnohr. komis. ; za red. Khv. Vovka. Lviv : Z druk. NTSh, 1899–1929. T. 10. 1908. 152 s. [in Ukrainian]
15. *Metlynskyi A. Narodnye yuzhnorusskiye pesny* [Folk South Russian songs]. Sbornyk. Kyev: Unyversytetskaia tipohrafiia, 1854. 474 s. [in Ukrainian]
16. Pylypak M. *Ukrainske vesillia Skhidnoho Podillia seredyny XX – pochatku XXI stolittia* [Ukrainian wedding of Eastern Podillia of the middle of the 20th – beginning of the 21st century]. monohrafiia. Kyiv : 2015. 209 s. : karty, fot. [in Ukrainian]
17. *Potebnia A. O myficheskom znacheniu nekotorykh obriadov y poveryi* [About the mythical meaning of some rites and beliefs]. Kh., 1860. 155 s.
18. *Rozvod E. Kontseptualnyi analiz yak stryzhnevyy metod doslidzhennia kontseptu* [Conceptual analysis as a core method of concept studies]. *Naukovyi visnyk Skhidnoievropeiskoho natsionalnoho universytetu imeni Lesi Ukrainky* № 3 (2017): S. 61–67. [in Ukrainian]
19. *Trudy Etnograficheskoi-statisticheskoi ekspeditsii v Zapadno-Russkiiy kray, snaryazhennoy Imperatorskim russkim geograficheskim obschestvom: Yugo-Zapadnyy otdel* [Proceedings of the Ethnographic and Statistical Expedition to the Western Russian Territory, equipped with the Imperial Russian Geographical Society: Southwestern Department]. *Materialy i issledovaniya, sobrannyye d.-chl. P. P. Chubinskim. Sankt-Peterburg, 1877. T. 4 : Obryady: rodiny, krestiny, svadba, pohoronyi / izdan pod nablyudeniem d.-chl. N. I. Kostomarov. 713 s.*
20. *Ukrainska rodyna: rodynnyi i hromadskyi pobut* [Ukrainian family: family and public life]. uporiad. L. Orel, red. O. Veremiichuk. Kyiv: Vyd-vo im. Oleny Telihy, 2000. 422 s.: il. [in Ukrainian]
21. *Cherleniak I. Tradytsiina simeina obriadovist ukraintiv Zakarpattia kintsia XIX – pershoi polovyny XX stolittia* [Traditional Family Rituals of the Ukrainians in Transcarpathia at the end of the XIX – first half of the XX century]. *Dys. na zd. N. s. kand. ist. n.(d. filos.) za spets. 07.00.05 “Etnologhiia”*. Instytut ukrainoznavstva im. I. Krypiakevycha NAN Ukrainy, Instytut narodoznavstva NAN Ukrainy, Lviv, 2020. 320 s. [in Ukrainian]
22. *Shevchenko L. Kontseptualnyi prostir tekstu Novoho Zavitu* [Conceptual space of the New Testament’s text]. *Studia Ukrainica Posnaniensia*. 2016. Vol. IV. Pp. 173–181. [in Ukrainian]